ปีที่ 2 ฉบับที่ 16 เดือนมกราคม 2557

24 ปัจจุบัน อนาคต ข้าวลูกผสมของจีน
31 เครื่องสีข้าวมือถือ นวัตกรรมเพื่อครัวเรือน
12 เกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา สุดสาคร ภัทรกุลนิษฐ์

เทคการเกษตร ข้าว Rice Bowl

ชาวนาก้าวหน้า จ.ฉะเชิงเทรา

ชาวนาบ้านสามขา จ.ลำปาง ใช้ระบบบริหารจัดการคุณภาพข้าวไทยด้วย Mobile GAP Assessment

9 772286 776009
1 4 0 1 1 5

20.-

เรื่อง : ปานทิพย์ ชันวิชัย

ชาวนาบ้านสามขา จ.ลำปาง ยกระดับการผลิตข้าวสู่มาตรฐาน GAP ด้วย Mobile GAP Assessment

Baan Samkha's Farm in Lampang province and their uplifted GAP standard of rice production with Mobile GAP Assessment

Here at Baan Samkha, Mae Tha district, Lampang province, the nature is still rich with its resources. The communal has its concern regarding nature preservation as well as concern for their health and safety, when it comes to agriculture. National Electronics and Computer Technology Center (NECTEC), Maejo University, Rajamanagala University of Technology Lanna and Rice Department had helped and supported the communal in 2013 by introducing Mobile GAP Assessment to manage rice quality. This activity has drawn many interests from young generations and the farmers regarding the usage of technology and also leading them to maintain the GAP standard for the better future of community.

ระบบเกษตรดีที่เหมาะสมหรือ **Good Agricultural Practices (GAP)** ของไทยเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ.2546 ตามยุทธศาสตร์อาหารปลอดภัยของประเทศ และเริ่มมีการดำเนินการในข้าวในปี พ.ศ. 2549 GAP ถือเป็นเรื่องที่ดีในหลาย ๆ มิติที่ทางราชการเข้ามาส่งเสริมและดำเนินการเพื่อการยกระดับคุณภาพข้าวและเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของข้าวไทย แต่อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าช่วงเวลาที่ผ่านมาการจัดทำ GAP ในข้าวมีการขยายผลน้อยมากสวนทางกับความต้องการของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางด้านอาหารมากขึ้น เหตุผลส่วนหนึ่งเป็นผลจากชาวนาไม่มีแรงจูงใจ ทำแล้วไม่ได้ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นนัก ประกอบกับความยุ่งยากในการจดบันทึกข้อมูล และความล่าช้าในขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ปัจจุบันเมื่อมีความร่วมมือระหว่างศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และกรมการข้าว จัดทำรูปแบบการตรวจรับรอง GAP แบบใหม่ทดแทนการจดบันทึกข้อมูลลงในกระดาษธรรมดา ๆ มาเป็นการบันทึกข้อมูลในกระดาษอิเล็กทอนิกส์ หรือโปรแกรม **Mobile GAP Assessment** เรียกได้ว่า *สะดวกรวดเร็ว ลดความผิดพลาดและความซ้ำซ้อนในการกรอกข้อมูล ที่สำคัญเข้ากับยุคของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ในปัจจุบันอีกด้วย และคาดว่าเทคโนโลยีนี้จะสามารถผลักดันให้ระบบ GAP ของไทยก้าวเดินได้อย่างรวดเร็วขึ้น*

• ทำความรู้จักกับระบบบริหารจัดการคุณภาพข้าวไทยด้วย Mobile GAP Assessment

คุณวัชรากร หนูทอง ทีมนักวิจัยผู้พัฒนาโปรแกรม Mobile GAP Assessment กล่าวว่า *ระบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกรที่ต้องการยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนรับรองแหล่งผลิตตามมาตรฐาน GAP โดยสามารถกรอกข้อมูลต่างๆ ผ่านเว็บไซต์ www.gapthailand.in.th แทนการกรอกแบบฟอร์มข้อมูล GAP-01 และ GAP-02 บนกระดาษแบบเดิม จากนั้นระบบจะส่งข้อมูลเกษตรกรและแหล่งผลิตไปยังอุปกรณ์แอนดรอยด์แท็บเล็ตอย่างอัตโนมัติ เพื่อให้เจ้าหน้าที่หรือผู้ตรวจประเมินของกรมการข้าว ใช้ตรวจประเมิน แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัสดุอันตรายทางการเกษตร การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลง การบันทึกข้อมูลการผลิตให้ปลอดจากศัตรูพืช การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ทดแทนแบบฟอร์มข้อมูล GAP-03 และ GAP-04 ทั่วไป ทำให้เจ้าหน้าที่ของกรมการข้าวสามารถถืออุปกรณ์แอนดรอยด์แท็บเล็ต เข้าไปในแปลงนาเพื่อทำการตรวจประเมินตามมาตรฐาน GAP และบันทึกข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ลดความผิดพลาดและซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูล เพราะการกรอกข้อมูลบนหน้าจอแอนดรอยด์แท็บเล็ตเพียงครั้งเดียวเสมือนกับการบันทึกข้อมูลลงในหน้าจอหลัก ทำให้การจัดเก็บข้อมูลเป็นระเบียบ สามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ ที่สำคัญภายในโปรแกรม Mobile GAP Assessment นี้ยังมีฟังก์ชั่นเสริมอื่นๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน อาทิ สามารถปฏิบัติงานได้ในพื้นที่ไม่มีเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ มีระบบ GPS ระบุตำแหน่งพิกัดแปลงที่ทำการตรวจสอบและระบบนำทางไปยังแปลงที่ต้องการทำการตรวจสอบ เป็นต้น*

คุณวัชรากร หนูทอง

หน้าเว็บไซต์ GAP Thailand

• ขั้นตอนการใช้ระบบบริหารจัดการคุณภาพข้าวไทยด้วย Mobile GAP Assessment

วิธีการเข้าใช้งานเว็บไซต์ : GAP Thailand

1. เปิดโปรแกรมบราวเซอร์ *(แนะนำ Google Chrome Browser)*
2. พิมพ์ URL ดังนี้ www.gapthailand.in.th
3. คลิกเมนู สมัครใช้งาน
4. กรอก ชื่อผู้ใช้ อีเมล ตั้งรหัสผ่านเข้าใช้งาน และเลขบัตรประชาชน 13 หลัก
5. กรอก รายละเอียดส่วนบุคคล ตามแบบฟอร์มลงทะเบียน
6. เมื่อกรอกข้อมูลส่วนบุคคล เสร็จเรียบร้อย ระบบจะสร้าง QR Code ให้กับผู้ลงทะเบียนใช้งาน
7. จากนั้นระบบจะทำการส่งอีเมลไปยังอีเมลของผู้สมัคร เพื่อยืนยันตัวตน
8. ให้ผู้สมัครตรวจสอบอีเมลใหม่ *(เมลอาจจะไปอยู่ใน Junk mail ลองตรวจสอบอีกครั้ง)*
9. เปิดอีเมลที่ระบบส่งหัวเรื่อง GAP Thailand Account Activation
10. คลิกลิงค์ข้างล่างในข้อความ เพื่อยืนยันตัวตน
11. ระบบจะทำการอนุมัติผู้ใช้งานนี้ เข้าใช้งานระบบอย่างสมบูรณ์

> ข้อมูลที่ชาวนาลงทะเบียนไว้จัดเก็บที่เซิร์ฟเวอร์ และถูกถ่ายโอนไปที่อุปกรณ์แอนดรอยด์แท็บเล็ต ของเจ้าหน้าที่กรมการข้าว

> เจ้าหน้าที่กรมการข้าวนำอุปกรณ์แอนดรอยด์แท็บเล็ต ซึ่งภายในมีข้อมูลของแปลงเกษตร และแบบฟอร์ม GAP-03 และ GAP-04 สำหรับการตรวจประเมินแปลง

> เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบผลประเมินแปลงเสร็จ ข้อมูลจะถูกถ่ายโอนไปยังเซิร์ฟเวอร์ทำให้เกษตรกรสามารถดูผลตรวจแปลงผลิตของตนเองได้ทันทีผ่านหน้าเว็บไซต์

บ้านสามขา จ.ลำปาง จุดเริ่มต้นการก้าวสู่มาตรฐาน GAP ข้าว ด้วย Mobile GAP Assessment

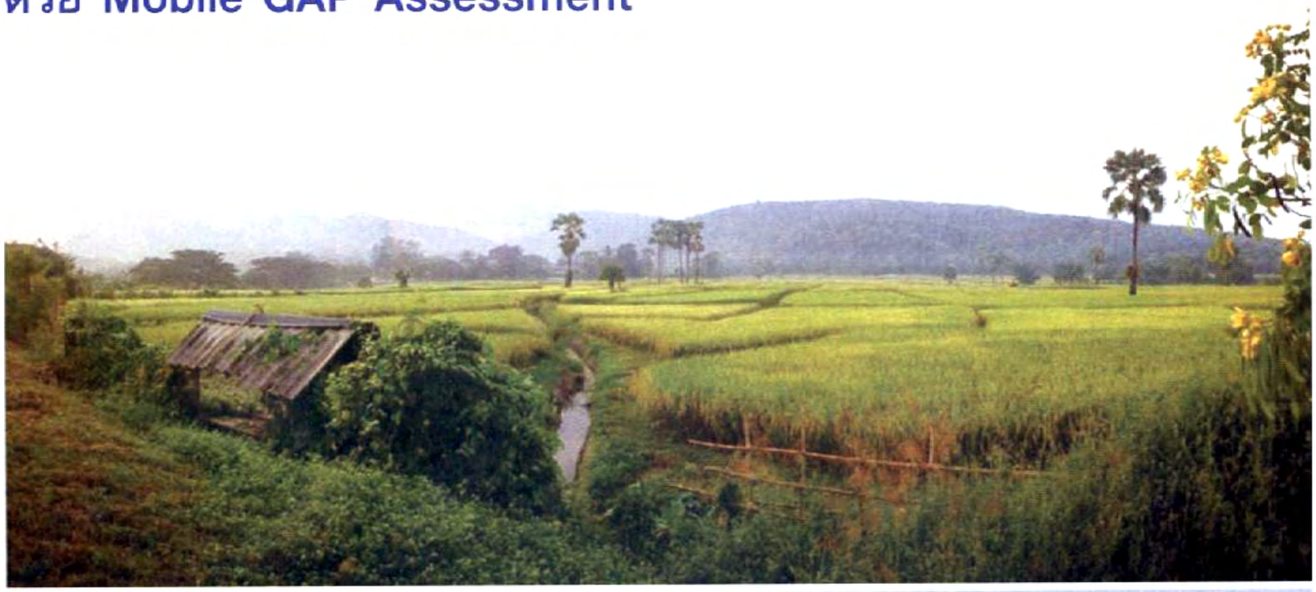

ร้อยตรีชัย วงศ์ตระกูล

เด็กๆ เข้ามาเรียนรู้และร่วมตรวจประเมินแปลง

ชุมชนบ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนเกษตรกรรมที่ห้อมล้อมไปด้วยธรรมชาติ โดยทุกคนต่างมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ธรรมชาติควบคู่ไปกับการทำการเกษตรที่ปลอดภัย จากคำบอกเล่าของชาวนาในพื้นที่คือ**ร้อยตรีชัย วงศ์ตระกูล** กล่าวว่า*ชุมชนบ้านสามขาแห่งนี้ถูกห้อมล้อมไปด้วยภูเขา ซึ่งเป็นแหล่งของป่าต้นน้ำ มีแหล่งน้ำทางการเกษตรที่ปลอดภัย โดยในภาพรวมของการเกษตรบ้านสามขานั้น เป็นลักษณะของการทำการเกษตรปลอดภัยมานานกว่า 10 ปี โดยจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปใช้สารเคมีนี้เกิดขึ้นมาจากมติและการถอดบทเรียนของคนในชุมชนเองที่เล็งเห็นถึงผลกระทบของการใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้องจนเกิดอาการแพ้ต่างๆ และทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง จากผลกระทบนี้ทำให้คนในชุมชนร่วมรณรงค์เรียนรู้การใช้และตระหนักถึงชนิดสารเคมีที่ส่งผลกระทบ จากนั้นจึงค่อยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดการใช้สารเคมีอย่างจริงจัง เน้นการดูแลรักษาพืชผลทางการเกษตรโดยวิธีการบำรุงดินให้มีผลิตภาพแทน ทำให้พืชผลทางการเกษตรของบ้านสามขามีความปลอดภัยสูง ประกอบกับชาวนาบ้านสามขามีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยเพียง*

3-5 ไร่ต่อครัวเรือน ลักษณะการทำนาคล้ายกับการทำนาขั้นบันได ส่วนใหญ่จึงเน้นผลิตไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงจำหน่ายบ้าง แต่หากจะขายข้าวโดยผ่านโครงการรับจำนำนั้นราคาที่ได้รับก็ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตที่มีการใช้แรงงานสูง เพราะสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานของเครื่องจักรกล นอกจากรถไถนาเดินตามที่ใช้เพื่อการเตรียมดินเท่านั้นที่มีการใช้เครื่องจักรกลในการทุ่นแรงอยู่บ้าง แต่ส่วนที่เหลือจะเป็นการใช้แรงงานคนแทบทั้งสิ้น ตั้งแต่ขั้นตอนการปักดำ การเก็บเกี่ยว ไปจนถึงการนวดข้าวที่ยังต้องใช้แรงงานในการฟาดข้าวให้เมล็ดหลุดออกจากรวง ด้วยเหตุและปัจจัยเหล่านี้ทำให้ชาวนาบ้านสามขาเน้นการปลูกข้าวพันธุ์ที่ไม่ใช่พันธุ์ข้าวรับจำนำ เช่น ข้าวหอมเชียงราย และข้าวเหนียวธัญสิริน จำหน่ายในลักษณะข้าวปลอดภัยราคากิโลกรัมละ 25 บาท (ข้าวเปลือก) รวมทั้งให้ความสนใจเรื่องการจัดทำ GAP เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของผลผลิตให้ได้ราคาที่สูงตามมา โดยความอนุเคราะห์จากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ผู้ตรวจประเมินจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และผู้แทนจากกรมการข้าว ร่วมทดสอบโปรแกรม Mobile GAP Assessment ผ่านเว็บเซอร์วิสและแอนดรอยด์แท็บเล็ตในภาคสนาม โดยให้กลุ่มคนทั้ง 3 วัย ของบ้านสามขา ซึ่งประกอบด้วย ชาวนา เยาวชน และเด็กๆ เป็นผู้ร่วมตรวจประเมิน พบว่าได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะเทคโนโลยีการตรวจประเมินแปลงโดยใช้ Mobile GAP Assessment ทำให้เจ้าของแปลงทราบผลการตรวจประเมินได้ทันที ทราบว่าต้องมีสิ่งใดควรปรับปรุงให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่มาตรฐานกำหนด ไม่ต้องทิ้งช่วงเวลานานเหมือนกระบวนการในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังส่งผลทำให้เด็กๆ และเยาวชน ได้ซึมซับและเห็นความสำคัญของการเกษตรและอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้านตนเองต่อไป

คุณบุญส่ง บุญเจริญ

• ชาวนาผู้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีร่วมกับเยาวชน

คุณบุญส่ง บุญเจริญ อายุ 63 ปี ชาวนาในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีร่วมกับเยาวชน กล่าวว่า *ตนเองทำนามากว่า 40 ปี ปัจจุบันทำนาปลอดภัยเพื่อบริโภคเองภายในครัวเรือน แจกจ่ายให้กับญาติพี่น้อง ส่วนที่เหลือก็จำหน่ายบ้างเพราะคิดว่าเราปลูกข้าวที่ปลอดภัยและเป็นข้าวที่มีคุณภาพ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าเราทำของเราเองอยู่คนเดียว จะสามารถเผยแพร่และบอกให้คนอื่นๆ ทราบได้อย่างไรว่าข้าวที่ปลูกนั้นเป็นของดี จึงได้สนใจทดลองมาทำระบบมาตรฐาน GAP ของกรมการข้าว แต่ก็ต้องมาติดขัดอีกครั้งด้วยลักษณะนิสัยของคนทำนาที่ขาดการจดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด บักทึกข้อมูลแล้วก็หลงลืมว่าจัดเก็บเอกสารไว้ที่ใด จึงเป็นผลให้การขอรับรองมาตรฐาน GAP เป็นสิ่งที่ยุ่งยากมากยิ่งขึ้น แต่เมื่อทางภาครัฐได้สนับสนุนเทคโนโลยี Mobile GAP Assessment โดยให้ทั้งชาวนา และลูกๆ หลานๆ เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ชาวนาสามารถเข้าสู่การทำมาตรฐาน GAP ได้ง่าย สะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดีใจที่ทางภาครัฐให้ความสำคัญและเข้ามาพัฒนาพื้นที่ของตนเองอย่างจริงจัง*

แม้ชาวนาบ้านสามขาจะเพิ่งเริ่มยกระดับการผลิตข้าวของตนเองสู่มาตรฐาน GAP โดยอาศัยระบบบริหารจัดการคุณภาพข้าวไทยด้วย Mobile GAP Assessment ได้ราว 1 ปี คือในปี พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมา แต่ก็เชื่อว่าความสำเร็จเป็นไปได้สูง เนื่องจากชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการเรียนรู้ร่วมกันและดึงเอาศักยภาพของบุคคลในแต่ละวัย มาใช้ในการถ่ายทอดและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีร่วมกันเพื่อสร้างมาตรฐานสินค้าเกษตรให้กับชุมชน

ขอบคุณภาพ : คุณวัชรากร หนูทอง นักวิจัยประจำศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
คุณพรนับพัน วงศ์ตระกูล ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านสามขา